

TÜSİAD Görüş

TÜSİAD GÖRÜŞ DERGİSİ

SAYI: 87

Haluk Dinçer
TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı
GÖRÜŞ DERGİSİ MAKALESİ

KÜRESEL ÖLÇEKTE DE, ULUSAL ÖLÇEKTE DE KONUMUZ BÜYÜME VE İSTİKRAR...

Dünya, 2007 yılından bu yana çeşitli evreleri ve politika uygulamaları ile bir iktisadi kriz yönetimi içinde. Krizi anlamaya çalışmak, önce geleneksel sonra geleneksel olmayan politika uygulamaları ile krizle mücadele etmek...

Son 7-8 yılın özeti bu. Ancak 2014, krizin temellerine yönelik bilinçlenme ve kabullenme açısından önemli bir sene olmuştur; bu krizin tarihi krizlerden önemli ölçüde ayrıldığı ve uygulanan kriz politikalarının da yeterli bir işlev görmediği gerçeğini bu sene tam olarak kabullendik. Ekonomik büyümenin tarihi ortalamalara yaklaşmasını veya ekonomik birimlerin kurumlara olan güveninin artmasını, krizden çıkışın göstergesi olarak alırsak, kriz etkilerinin önemli ölçüde devam ettiğini kabul etmemiz gerekir.

Artık dünya büyümesi veya tek tek ülke büyümeleri, özellikle son 3 yıl içinde tarihi büyümelerinin yüzde 30-40 altında gerçekleşiyor, bu düşüş bir düzenlilik arz ediyor ve bu durumu açıklayacak literatüre henüz sahip değiliz. Belki uygulanan gevşek para ve maliye politikaları tüketici güvenini artırabilir ve tüketim/yatırım talebi artarsa büyümeler yeniden tarihi ortalamalarına ulaşabilir diye düşünmek mümkün... Alternatif değerlendirmeler de mevcut. Bu değerlendirmelerde bulunan iktisatçılar büyümenin yavaşlamasına, krize temel oluşturan finansal sistemin ötesinde, bazı uzun dönem büyüme değişkenlerinin neden olduğunu, finansal krizin bu süreci hızlandığını veya daha görünür kıldığını iddia ediyor. Yaşlanma, eğitimin getirisinin düşmesi, tüketim talebini sürükleyecek önemli teknolojik dönüşümlerin olmaması gibi unsurlar uzun dönem büyümeyi sınırlayan faktörler arasında sayılıyor. Tartışılmaya değer önemli görüşler bunlar.

Bu tartışmalar, krizi ve etkilerini anlamamıza şüphesiz yardımcı olacaktır, ancak bazı evrensel kabullerden vazgeçmemiz mümkün değil. Kurallı piyasa ekonomisi ve rekabet, iktisadi yaşamın temel paradigmasıdır. Hangi büyüme evresinde olursak olalım, bu paradigmanın öngördüğü tutum ve kurumlardan vazgeçmek söz konusu olmamalıdır. Aslında

krizin temelinde yatan nedenleri biraz daha yakın tahlil edince yine piyasa ekonomisinden sistematik ayrılmalar olduğunu görüyoruz. Bu tespitlerin önemli bir bölümü finansal entegrasyonun ve düzenin, küreselleşmenin öngördüğü yapıya, etkileşime ayak uyduramamasına indirgenebilir. Küresel ticaretin hareketliliği, tartışmalara rağmen küresel bir işbirliği ve müzakere yapısı oluşturmuşken, finansal yapılanma kontrolsüz ve ölçümsüz bir genişleme göstermiş, finansal derinleşme reel ekonomiden kopmuştur. Bu yapı, şimdilerde geri ödemek durumunda kaldığımız suni büyümeleri yaratmış ve yüksek büyümenin yarattığı serap ile küreselleşmenin öngördüğü işbirliği modelleri ve finansal mimari kurulamamıştır. Aynı çerçevede gelişmekte olan ülkelerin de piyasa ekonomilerine entegrasyonunu sağlayacak yapısal reform gereğini neredeyse ortadan kaldırmış ve bu ülke grubu reform sürecinin ortasında bu küresel kriz ile boğuşmaya başlamıştır.

2015 yılını bu bilincin işleneceği bir dönemin başı olarak görmek mümkün. Bir yandan küresel krizin getirdiği düşük büyümeyi yönetmek, ki bu noktada para politikasının boyutu ve derinliği önem kazanıyor, diğer yanda ise G20 gibi bugün itibarıyla elimizde bulunan yegane küresel işbirliği aracı ile tüm ülkeleri, piyasa ekonomisinin öngördüğü yapısal reform ajandasında ortak bir anlayışa getirebilmek... Bu anlayış birlikteliği sağlanamaz ise iktisadi hayat tek tek ülkelerin veya ülke gruplarının çabalarıyla gerçek bir optima ulaşamayacaktır. Üstelik bu dağınık yapı bugün daha sık karşılaştığımız jeopolitik risklerin hem tetikleyicisi, hem de çözümsüzlüğün bir nedeni olarak karşımızda duracaktır. Yani bir finansal mimari sorunu gibi gözükken kriz, kontrolsüz bir siyasi dalgalanmaya dönüşebilecek, küreselleşme süreci çok önemli bir darbe alabilecek ve ülkelerde veya bölgelerde belirgin bir içe kapanma tutumunu yaygınlaştıracaktır.

Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleşecek olan bu seneki G20 ve bu marjda oluşacak B20 (üye ülkelerin iş dünyası temsilcileri), T20 (düşünce kuruluşları), C20 (sivil toplum kuruluşları), Y20 (gençlik oluşumları), L20 (işçi sendikaları) gibi yapılar şimdiden bu anlayış ile çok önemli çalışma başlıklarını gündemlerine almış durumdadır. Büyümenin cari dönemde en önemli kısıtlarından biri olan uzun dönem yatırımların finansmanı, genel olarak büyümenin finansmanı, yeşil büyüme, enerji politikası, KOBİ'lerin yönetimi gibi uzun dönemde küreselleşmenin taşıyıcı unsurları bu sene G20 zirve programında ele alınacak konular içinde.

Türkiye ekonomisi ise ilginç bir evrede sayılabilir. Türkiye halen kısa-orta-uzun dönemli geleneksel politika tercihleriyle kendini bir derece bu düşük büyüme sarmalından yalıtma şansına sahip birkaç ülkeden biri. Kadının istihdamdaki yeri, eğitimin niteliğinde atılacak adımlar, bölgesel kalkınma, kamu maliyesindeki oyun alanı, iş ve yatırım ortamının güçlendirilmesi gibi alanlarda, önceliklendirilmesi iyi kurgulanmış bir hareket planı Türkiye'yi % 3-4 büyüme bandından 1 puan yukarı çekebilir. Bunun ötesi, büyük ölçüde küresel işbirliği gerektiren nispeten dışsal faktörlere bağlı hususlardır. Örneğin içinde bulunduğumuz coğrafi bölgede siyasi istikrarın bir nebze düzelmesi, İran P5+1 müzakerelerinin olumlu sonuçlanması veya Rusya-Ukrayna krizinde yeni bir somut aşamaya ulaşılması, Türkiye'yi diğer ülke gruplarına göre çok daha fazla olumlu etkileyebilecek küresel faktörler olarak önümüzde duruyor. Bu arka plan elbette Türkiye'nin dış politika tercihlerinin ve sofistikasyonunun önemini bir kez daha artırıyor.

Bu bağlamda, 2015 yılı ve 2015 yılı seçimleri, Türkiye'de göreve gelecek olan yeni hükümete önemli sorumluluklar öngörmektedir: Türkiye'nin son 10 yıldaki büyüme sürecinin önemli bir unsuru olan AB yönelimi arka planda sağlanmalıdır, bölgedeki siyasi istikrarın sağlanmasına ve bölgedeki her kesimin yeniden daha müreffeh olacağı bir ortamın oluşmasına olanak sağlayacak bir dış politika sofistikasyonuna ulaşılmalı ve kalkınma başlıkları ile kısa dönemli mikro-makro politikaları aynı anda ve önceliklendirerek hayata geçirecek bir paket uygulanmaya koyulabilmelidir.

2015 yılında, hangi siyasi eğilimde olursa olsun, toplumu bu partiler üstü hareket planında ortak bir hedefe yönlendirmek temel amaç olmalıdır, siyasi partilerimizden ve yeni parlamentodan beklentimiz bu yöndedir. Böyle bir ortak hareket planının başarıyla hayata geçirilmesi ise bir toplumsal dinginlik gerektirir. Bu dinginliğin önünde duran etken ise hukuk devleti, hukukun üstünlüğü ve yargının niteliği ile ilgili derin sorunlardır. Bu yönde atılacak adımları veya uygulama performansını ise, seçim sonrasına ertelemek mümkün değildir. Bir gün bile beklemeden bu alanda atılacak adımlar, seçim sonrasında daha da geliştirilmek üzere, sürdürülebilir büyümenin, siyasi istikrarın ve toplumsal dinginliğin en önemli şartı olarak önümüzde duruyor.

2015 yılının bir taze reform atılımı ve toplumsal dinginliğin sağlandığı bir yıl olması dileğiyle, tüm vatandaşlarımızın yeni yılını kutluyor, esenlikler diliyorum.